

HEMBYGDEN

Medlemsblad för
Upplands Väsby Hembygdsförening

Nr 1 Februari 2016
Årgång 45

Innehållsförteckning

Ordföranden har ordet	3
Kallelse till årsmöte	5
Ur Göran Strömbecks noteringar	6
Hembygden 45 år.....	8
Gamla kaplansbostället	9
Järnvägen 150 år	10
Industrivägen	13
Mer om gamla namn	15
Almqvistaren.....	15
Ur Carl Jonas Love Almqvists levnad	16
Varför Sesemana?.....	16
Dyvinge gårds källa	17
Lennart Hedlund om rökning.....	19
I backspegeln	20
Illustrerade ordspråk och talesätt	21
Uppväxt i Väsby på 50-talet	22
Fortsatt skolliv 1947-1951	23
Om en gammal krukväxt	28
Sju Riddares träsk	29
Korsord	30 - 31
Hyr lokal med atmosfär	32
Bli medlem.....	34
En film med Kewe Glemne – ”Väsbyhem – alltid steget före”	35

För innehållet i artiklarna svarar respektive författare.

Utgivare: Kjerstin Björkman. Layout: Webmaster UVHBF

Där inget annat anges, har fotona tagits av Leif Welander

Tryck: Trycksmedjan AB. Tryckt med miljövänliga färg- och pappersval i 800 ex.

Ordföranden har ordet

GOTT NYTT ÅR

tillönskas alla föreningsmedlemmar!

*Välkomna att delta i verksamheten
under 100-årsjubileumsåret 2016!*

*Kjerstin Björkman
ordförande*

”Väsbyhem- alltid steget före”

Söndag 14 februari kl 13 - 15
Ladugården, Hembygdsgården

En film om Väsbyhem under 1960-70 och 80-talen.
Kewé Glemnes egen berättelse om sin tid som VD.
En film om framtidstro, att anta utmaningar och att
sätta människan i fokus.)

En film av Roland Storm och Johannes Wikman.

Kaffeservering.

**) Läs om bakgrunden till filmen på omslagets
bakre insida, sid 35.*

Vårvandring

Söndag 8 maj går vi till Grimstahamn

Samling vid Sättra Gårds busshållplats klockan 11.00.

Anmälan till Kjerstin Björkman, tel 08-590 320 82.

Ta med matsäck.

CIRKELLEDDARE SÖKES

**Är du intresserad av att på dagtid LEDA
en studiecirkel om vår hembygd?**

Hembygdsgården söker en eller två
personer som kan leda en cirkel om
Upplands Väsby under 2016, som är
Hembygdens år. Beräknad start är
våren 2016. Deltagarna läser utvalda
böcker och besöker intressanta platser i
kommunen.

Lokal är Hembygdsgården och arbetet
är ideellt.

Upplysningar lämnas av Marianne
Söderström, 070 597 82 13 eller
Susanne Bergman, 070 510 05 04.

CIRKELDELTAGARE SÖKES

**Är du intresserad av att på dagtid DELTA i
en studiecirkel om vår hembygd?**

Under förutsättning att det finns ledare
söker Hembygdsgården deltagare till
en cirkel om Upplands Väsby under
2016, som är Hembygdens år. Beräknad
start är våren 2016. Deltagarna läser
utvalda böcker och besöker intressanta
platser i kommunen.

Lokal är Hembygdsgården.

Upplysningar lämnas av Marianne
Söderström, 070 597 82 13 eller
Susanne Bergman, 070 510 05 04.

ÅRSMÖTE

Hembygdsföreningens medlemmar kallas härmed till stadgeenligt årsmöte i Ladugården lördagen den 2 april kl 13.00

- ▶ Sång-och musikunderhållning med Benny Johans Kapell.
Temat för dagen är musik och musiker med anknytning till Upplands Väsby.
- ▶ Kaffeservering

Verksamhetsberättelse, revisionsberättelse och bokslut tillhandahålles vid årsmötet. Eventuella motioner skall vara styrelsen tillhanda senast tre veckor före mötet.

Välkomna!

Ur Göran Strömbecks noteringar

SKÄLLNORA UNDER MEDELTIDEN

Enligt pergamentsbrev och Vadstena klostrets jordebok

(en sammanställning 1982)

Skällnora by under medeltiden

Skällnora by omfattade hela den södra delen av Fresta från Norrviken och ända ner till Fjäturn.

På byplatsen vid kvarnen hade byns tre gårdar sina hus. Det var tre hemman i byn, vartdera om ett markland (=8 öresland), ett hemmanstal som uppges redan i den äldsta urkunden 1276 och är oförändrat detsamma i Gustav Vasas jordeböcker på 1500-talet.

1480 betalade bönderna 8 pund (på pundet gick 8 spänn) och 15 öre penningar i avrad till klostret. En av de tre var också "mölnare" och betalade för kvarnen 3 läster (på lästen gick 12 pund) korn och råg, 5 mark (= 40 öre) penningar samt 3 gödsvin som avrad.

Vidare heter det att "Till Skellnora ligger en strömmande bäck och kallas Alby ström".

Klostrets jordebok 1480 redovisar de underlydande torpen i följande ordning (utan att nämna landsbornas namn):

Alby.....	avrad	16 öre penningar
Oxlabol.....	avrad	8 öre penningar
Fornabol.....	avrad	8 öre penningar
Ringstadaholm.....	avrad	6 öre penningar
Mörksbol.....	avrad	6 öre penningar
Kolsta.....	avrad	8 öre penningar

I en senare jordbok har landsbornas antal minskats till fem genom Oxlabols sammanslagning med Fornabol. Även "Mörksbol" försvann ur jordeboken, men det berodde på att torpet fick ett nytt namn: Fantebol.

Ringstadaholm, som med tiden blev Rimstaholm, är ett s.k. uppkallelsenamn. Nybygget på Skällnoraskogen har fått heta så efter en mäktig medeltidsborg som låg på en holme i Motalaström, nära Norrköping och hade just det namnet: Ringstadaholm.

I klostrets jordeböcker finns också en tidig beskrivning av Skällnora kvarn.

Man läser där om kvarnhuset, hjulhuset och tullhuset och om mjölnarens skyldighet att hålla allt vid makt med järn, stenar, hjul och all träbyggnad, bota dropp och väl se om skorstenarna och hålldammen.

Det var en "god kvarn" med riklig vattentillgång i en "strömmande bäck", som redan då kallades "Alby ström", ungefär som på Almqvists tid.

Skällnora och Karl VIII Knutssons föräldrar

I J.G. Anreps genealogiska verk "Svenska adelns ättartaflor (1854-1864)" kan man läsa följande om konung Karl VIII:s föräldrar, som var riddaren Knut Bonde Tordsson och Karl Ulvssons av Tofta dotter Margareta.

Tab. 12

Knut Bonde (son af Thord, tab. 11) till Skällnora, Fogelvik och Räfvelstad; riddare och Svea rikets råd samt höfvidsman i Finland 1409; död 1413 i Finland, men hans lik hemfördes s.å. och begrofs i Vadstena, bredvid hans svärfader Karl Ulvsson.

Anrep var en föregångsman och banbrytare på den nyare, svenska genealogins område, "och hans Ättartaflor har med alla sina brister haft den största betydelse för historikern och genealogen", heter det i nordisk Familjebok bd 1, 1951. Bristerna berodde bl.a. på "de ofta otillförlitliga stamtavlor i Riddarhuset", som Anrep byggde på.

Anreps verk har sedermera fullföljts och reviderats i kritisk anda av G.M. Elgenstierna i det stora arbetet "Den introducerade svenska adelns ättartavlor (1925-1936)". Hos Elgenstierna har uppgiften om "Skällnora, Fogelvik och Räfvelstad" utmönstrats. Där står i stället följande:

Tab. 6

Knut Bonde (son av Tord Bonde. Tab. 5) till Ekholmen i Veckholms sn (Upps.), nämnes första gången 1403 12/8 och var då endast

väpnare, riddare 1408 16/7; hövudsman på Åbo slott 1410; en av konung Eriks löftomän vid stilleståndsfördraget med holsteinarna i Kolding 1411 25/3; nämns i handlingarna sista gången s.å. 20/5; begr. 1413 26/3 i Vadstena kloster. – Gift senast 1408 med:

Margareta Karlsdotter i hennes 1:a gifte [g. 2:a 1414 m. riksrådet och hövudsmanen Sten Turesson (Bielke, nr 8) i hans 1:a gifte, död 1431], död 1428 eller (före 28/2) 1429, dotter av riddaren, riksrådet och marsken, lagmannen i Uppland Karl Ulvsson (Sparre) till Tofta och Helena Israelsdotter (Finstaätten).

Son

Karl Knutsson, f. 1408, konung Karl VIII; död 1470. Se Tab. 7.

Knut Bonde Tordsson och hans hustru Margareta fick 1410 livstids dispositionsrätt till vissa donationsgods tillhörande Vadstena kloster. Pergamentbrevets text, i modern översättning, återges här nedan oavkortad med hänsyn till omnämmandet av Skällnoragodset.

Brevets lydelse:

Alla dem som detta brev böra eller se, hälsar jag Knut Bonde, riddare, och min hustru Margareta Karlsdotter, evärdeligen med Gud.

Vi göra allom veterligt och erkänna med detta vårt brev att vi av hederlig fru abbedissan i Vadstena – med hela konventets, både bröders och systrars, samtycke – hava fått och mottagit som ett rätt och vänligt lån – ej som ägolott – efterföljande gods till vår nytta och tarv, så länge vi båda leve, eller den ene efter den andre, nämligen:

Klässtad, hela byn, med Ekeby och alla tillagor som därtill nu ligga och av ålder legat hava, så mycket som välboren man herr Karl Ulvsson av Tofta riddare och hans syster fru Kristin Ulvsdotter, Gud deras själ have, i nämnda Klässtad och Ekeby ägde och hade givit Vadstena kloster efter som deras brev lyda som däruppå givna äro.

Alltså skola efter bägges vår död dessa gods och egendomar Klässtad och Ekeby med alla sina tillagor återgå under vårfrus kloster i Vadstena, obindrade av alla våra arvingar och efterkommande, till ovärdlig ägo. Men den faderliga rätt, som vi till kyrkan hava, på latin kallad jus patronatus, och som herr Karl av Tofta och hans föräldrar före honom därtill hava av ålder, denna rätt upplåta vi nu genast från oss och från alla våra efterkommande att under klostret evärdeligen förbliva.

Än vidare erkänna vi oss med detta vårt brev hava stadfäst alla de andra testamentsgåvor, som herr Karl Ulvsson, fru Kristin Ulvsdotter och fru Märta, hennes moder, hava givit Vadstena kloster, nämligen:

Harnäs, Ekenäs och Brånäs i Dagsberga socken med alla tillagor, likaså Torrö i Hammarkinds härad med alla dess tillagor, därnäst i Motala så mycket laxfiske, tomter och kvarnställen som de där ägde, därnäst på Öland så mycket de där ägde, därnäst i Uppland Skällnora kvarn med de landbor som därtill ligga och andra gods och egendomar, vad namn de kunna nämnas vid och var helst de belägna äro, efter som breven utvisa som däruppå givna äro.

Så tillerkänna vi klostret i Vadstena alla dessa gods hädanifrån oåterkalleligen till ovärdlig ägo och giva åt bäradsbövdingarna i de härad där gods en ligga vår fullmakt med detta brev att åt klostret lagfara dessa gods enligt Sveriges lag.

Till så mycket större vissbet hänga vi våra egna sigill under detta brev och bedja ärliga och välborna män, herr Tord Bonde Röriksson och herr Ivar Niklison riddare, att jämte oss besegla detta brev.

Givet Vadstena i Herrens år 1410, den 2 mars.

Som framgår av brevet har upplåtelsen av klostergods är Karl VIII:s Knutssons föräldrar endast gällt för dem själva i deras livstid, ej för några av deras efterkommande. Knut Bonde Tordsson avled 1413, Margareta Karlsdotter 1428.

Och det var fråga om helt andra gods än Skällnora. Att Skällnora nämns i brevet beror endast på att klostret har begärt deras stadfästelse av donationer gjorda av

Margareta Karlsdotters far Karl Ulvsson av Tofta och faster Kristin Ulvsdotter av Fågelvik.

- SLUT -

Hembygden 45 år

Medlemsbladet Hembygden påbörjar med detta nummer sin fyrtiofemte årgång och kan alltså firma fyrtiofemårsjubileum. 1971 hette medlemsbladet "Nytt från Hembygdsföreningen" och första numret bestod av åtta sidor. Att hembygdsföreningen skulle ha ett medlemsblad var styrelseledamoten Egon Lindholms idé. I det första numret presenterade han syftet med skriften - "vart vill vi komma med detta lilla meddelande" - och dåvarande ordföranden Sigurd Riberdahl hade ordet och skrev att "medlemsiffrorna har sjunkit, publikintresset har minskat, medelåldern är hög" - alltså ungefär samma problem, som i varierande grad alla hembygdsföreningar dras med. Riberdahl manade också till aktivering på olika plan. Hembygdsföreningen och dess program under hösten -71 presenterades av Ragnar Carlsson och Björn Eklund. Gårdsfogden Axel Eriksson beskrev vad som pågick med hus och samlingar.

1976 utsågs Björn Eklund till ansvarig utgivare för medlemsbladet. Innan dess hade man inte haft någon sådan. Posten som ansvarig utgivare övertog Inga Engdahl 1977, ett uppdrag som varade till 2011, då Kjerstin Björkman tog över. Inga fungerade också som ensam redaktör för skriften i tio år.

1987 uppträdde "Nytt från Hembygdsföreningen" i ny skepnad, liknande den vi har idag, med en redaktionskommitté bakom. Kommittémedlemmar har varit Ann-Mari Karlsson, Eric Edström, Allan Andersson,

Lennart Hedlund, Carin Törner och Inga Lisa Gustafsson.

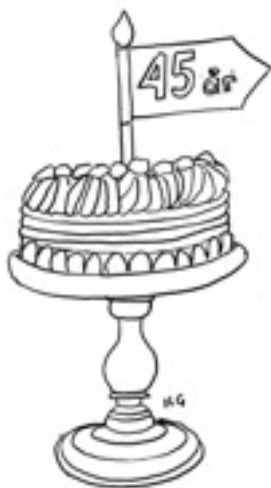
Idag står Inga Lisa Gustafsson för redaktionen med Gunilla Ahlberg som redaktionssekreterare. Leif Welander ger tidskriften form och layout och tryckningen sker hos Trycksmedjan AB.

Efter medlemsomröstning vid föreningens 40-årsjubileum bytte tidskriften namn till Hembygden. Den utkommer som periodisk tidskrift med fyra nummer per år (februari, maj, september och december). Hembygden är en av hörnstenarna i hembygdsföreningens verksamhet och ett av kontaktorganen till föreningens medlemmar. Den sänds till flera universitetsbibliotek och till Kungliga Biblioteket i Stockholm för att kunna användas till forskning och bevaras för framtiden. Många av hembygdsföreningens medlemmar/Väsbybor har under årens lopp medverkat med artiklar och berättelser,

barndoms-, skol- och arbetslivsminnen. De ursprungliga åtta sidorna har utökats betydligt och upplagan är 700 ex. per nummer.

Jubileumsåret börjar och det är dags för nya tag. Vi hoppas kunna fortsätta hitta ämnen på temat hembygden, som kan intressera läsarna och tar tacksamt emot artiklar, synpunkter och uppslag.

Inga Lisa Gustafsson

Gamla kaplansbostället

Hembygdsgården, Nedra Runby, har inte alltid varit hembygdsgård. Om gårdens och Runbys historia berättar Egon Lindholm i skriften "Runby", som tidigare i sin helhet har publicerats i Hembygden.

*Nedre Runby. Vår hembygdsgård.
Teckning: Guggen Rosenbaum 1977*

Från gården, som har en intressant historia, finns många gamla synhandlingar kvar. Husen besiktigades, eftersom de var tillförordnade boställen åt regementspastorer och kaplaner vid Kungliga Livregementet till häst. Vid sekelskiftet 1600-1700 var förhållandena sådana och bostället innehades av Magister Michael Sollenius. Detta var på Karl XII:s tid. Sollenius var pastor vid regementet, blev krigsfånge i Ukraina, men tog sig hem och blev kyrkoherde i Torstuna. Krigsprästerna vid bostället växlade, men de verkar ha överlevt fälttåg och krig, ryssinvasion i Roslagen och annat och kunnat återvända hem. Kanske hade de en något lättare tillvaro och bördä än fotfolket, de indelta soldaterna. En karolin med full utrustning hade en del att bära på. Uniformen bestod av byxor, skjorta, halsduk, strumpor, som hölls uppe med remmar, väst, rock och hatt. I uniformen satt

tennkappar; 26 st i västen, 27 st i rocken, 4 st i byxorna, 1 i hatten. Skorna hade blyförstärkt häl och blyspikar i sulan. Vidare hade en karolin bantlär med patronkök och diverse muskötverktyg, vattenflaska, ränsel, ghäng för värja, fotsid kapp, musköt eller pik på c:a 5 meter, bajonett och värja.

Pastorerna hade väl annan utrustning, t.ex. nattvardsutensilier, kanske också häst och vagn.

*Gamla kaplansbostället.
Teckning: Guggen Rosenbaum 1977*

Vi vet av handlingarna att nio regementspastorer innehade boställe på Nedra Runby under 1700-talet. De bodde inte själva där utan hade arrendatorer eller s.k. åbor på stället, eftersom de var så mycket borta. Detta gällde dock inte regementspastorn, "ärevärdige herr Sven Wickman", som själv bodde på gården. Under pastor Wickmans tid på Runby nedra byggdes år 1765 den nuvarande röda stugan, som idag kallas Zamores stuga. Den var då något längre, vilket man har kunnat se på grunden. Vid midfastan 1786 kommer så regementspukslagaren Antoin Zamore till gården. Bostället stod tomt och Zamore behövde en bostad.

Zamores livshistoria är välkänd. Bortrövad från en strand i Algeriet kom han via Frankrike till det svenska hovet och blev på

äldre dagar pukslagare till häst, vilket tidigare har beskrivits i Hembygden. Zamore dog 1814. Husesynen efter honom gav vid handen, att det på bostället fanns en liten kjersbärsskog, kryddtäppa och källand. Humlegård fanns inte, ”i brist på tjänlig lägenhet”. Zamore hade underlåtit att i stor utsträckning underhålla och nybygga enligt reglementet, varför 164 riksdaler utdömdes av änkan och arvingarna. Avflyttning skedde 1816.

Efter Antoin Zamore bodde ytterligare två pukslagare på Nedra Runby, J. C. Feibelkorn och N. Appelqvist. Om dessa två finns inte mycket antecknat.

Av syneprotokollet 1815 framgår att det på Runby Nedra förutom den s.k. Zamores stuga, fanns en utdömd gammal huvudbyggnad, som låg på den nu befintliga huvudbyggnadens plats. Dessutom fanns

två stallbyggnader, källare med källarbod. Dessa byggdes omkring 1750 och finns ännu kvar, delvis ombyggda. Ladugård, svinhus, hönshus och lador låg med all sannolikhet inom det område där husen ligger än i dag. Brunn fanns inte, men en källa som höll gott vatten, nu igenlagd sedan länge.

Ibland måste man gå tillbaka till husens historia och påminna om vilken kulturskatt de är. Den nuvarande vårdplanen, som lagts i samarbete med kommunen, kommer förhoppningsvis att bevara hus och byggnader ytterligare något århundrade, kanske längre.

Inga Lisa Gustafsson

Källa: Runby av Egon Lindholm

Järnvägen 150 år

Ett 150-årsminne

Den 19 september 1866 invigde ”Statens Jernvägstrafik” bansträckan Stockholm-Uppsala. Banan började byggas 1863 och utgjorde första etappen i projektet Norra Stambanan, som så småningom kom att omfatta sträckan Stockholm-Ånge. Fortsättningen norrut fick beteckningen Stambanan genom övre Norrland. När rallarna nådde Boden hade det gått ytterligare 28 år. Sträckan Stockholm-Boden utgjorde 1 114 km. Rallarna, som sett gårdarna i Ed 1866, hade då efter mycken svett och möda hunnit bli grånade kämpar.

Järnvägens historia grundar sig på ånglokomotiven. Den första järnvägen med lokomotivdrivna tåg öppnades 1825 mellan Stockton och Arlington i England. Sveriges första (Örebro-Ervalla-Nora) kom 1856.

Järnvägen skulle bli ett överlägset transportmedel till rik välsignelse för landets invånare och utvecklingen av handel och industri. Resor, som tagit dagar och

veckor med häst och vagn, skulle nu kunna göras snabbt och bekvämt.

Hur började det?

Som alla stora samhällsförändringar tog denna främmande idé från England årtionden av beslutsvända. Redan på 1850-talet var det heta debatter i riksdagen om tanken att bygga järnvägar i Sverige.

Motståndarna hävdade att järnvägar – liksom alla maskiner – enbart är av ondo. De dödar människans egen kraft. Förresten, hur skall man kunna köra tåg på vintern, när snön yr igen hela banan? Sveriges klimat är inte lämpligt för järnvägar.

Efter många års debatter för och emot kom äntligen ett beslut den 22 januari 1855. Konungen gav Nils Ericsson uppdraget att leda statens järnvägsbyggande med fullmakt och myndighet att efter eget beprövande och på eget ansvar ordna hithörande arbeten, allt enligt protokollet.

Väsby station 1880.

Originalfotot från "SJ 125 år". Fotograf okänd

Nils Ericssons första beslut var viktigt. Han bestämde 1855 att spårvidden på statens järnvägar skulle vara fem svenska fot. En svensk fot är 29,69 centimeter eller en halv aln. Hur skulle man annars i framtiden kunna köra tåg över hela landet?

Ericsson var en handlingens man. Snart presenterade han ett förslag till järnvägsutbyggnader. Han begärde 7 755 000 riksdaler för utbyggnader 1857 och för åren 1858-1860 nästan 24 miljoner riksdaler. Det var okristligt mycket pengar på den tiden. Nu fick motståndarna vatten på sin kvarn. Det kommer aldrig att bära sig!

Ericsson stod på sig. Han ordnade samsättning åt folk och det är alltid positivt. Han fick 10 000 man som jobbade med järnvägsbyggnaden.

Nils Ericsson utförde konungens uppdrag med heder och ära i behåll. Han utnämndes 1860 till friherre och firade detta med att slopa ena s:et i efternamnet. Nu hette han Ericson.

Järnvägsbyggnaden på 1800-talet var ett hårt slitjobb med spadar, hackor och spett som hjälpmedel. Man bar rälsen på axlarna. Vi som lever i grävmaskinernas tid kan

knappast göra oss en föreställning om hur arbetsamt det var. Det var rallarna som gjorde jobbet. Det var ett yrke för starka och hårda män. Det var svångremmarnas, snusets, brännvinnets, slagmålnens och de vidbrättade hattarnas män. Ja, så har poeterna skildrat dem.

När söndagen kom ville de koppla av från veckans slit. Då kom de gående längs banan i Eds socken. Kanske letade de sig upp till Pickhus krog, en krog som skulle bli apotek 1868.

I årets krönika 1866 kunde man läsa:

”Jernväg Stockholm-Upsala

I Onsdags, d. 19 Sept. afgick från Stockholm till Upsala det första ordnade bantåget. Lokomotivet, som förde trainen, var prydt med svenska riksvapnet samt Stockholms, Södermanlands och Uplands vapensköldar, förutom ett större antal flaggor.

Festtåget, som vid alla stationer blifvit helsadt af högtidsklädda skaror, mottogs vid ankomsten till Upsala kl. 2 af en jublande, oerhörd folkmassa.”

Personvagnarna

Före år 1855, vilket var det årtal då svenska staten slutgiltigt fattade beslut om inköp av ett större antal personvagnar i Tyskland för svenska järnvägar, fanns ingen industri inom landet, som tillnärmelsevis kunde tillgodose vagnar av någorlunda god och driftsäker beskaffenhet. De som rullade omkring här och var på småbanorna tedde sig mycket primitiva, ofta var de hemsnickrade krypin, som man mera av en händelse ställt upp på ett flak. I enstaka fall hade man försökt efterbilda utländska vagnar så gott det gick, men mestadels med mycket klen resultat. Det var säkert inget större nöje att färdas på den tiden.

Hållplatser i Väsby och Rosersberg

I ett gammalt meddelande från Statens Jernvägstrafik, daterat den 29 augusti 1866, omtalas att på Norra stambanan har anlagts två hållplatser, Väsby och Rosersberg, båda belägna mellan stationerna Rotebro och Märsta. Den förra 2,3 och den senare på 3 mils avstånd från Stockholm. Till och från dessa hållplatser befordras tillvidare endast passagerare, bagage och ilgods.

Meddelandet finns som en kommentar till järnvägens öppnande 1866. Den första hållplatsen låg troligen i anslutning till Stora Väsby gård.

Tre tåg i vardera riktningen 1866

Staten Jernvägstrafik meddelar den 20 september 1866, att man öppnar trafik för allmänheten, men även för kreatur och fraktgods på sträckan Stockholm-Upsala. Banans ändpunkt i Stockholm var Norra station vid Barnhusgatan. Centralen byggdes senare, åren 1867-71. Mellan Väsby och stan var det två stationer: Rotebro och Järfva. Restiden till stan utgjorde nu c:a 55 minuter, en fantastisk tidsvinst jämfört med hästskjuts.

Den väsbybo, som önskade resa vidare till Göteborg, fick ta sig till stationshuset vid Södra bangården som byggts 1860. Resan till Göteborg tog sedan 14 timmar. Morgondagens X2000-tåg skall klara av sträckan på tre timmar. 1800-talsmänniskan hade mera tålmod i sitt resande.

Ett stort problem på 1860-talet var den lokala tiden. Stockholm hade sin tid och Göteborg sin lokala tid. År 1878 fick hela Sverige en gemensam tidsberäkning. Den sammanföll praktiskt taget med den mellaneuropeiska tiden.

Hållplatsen Väsby ersattes så småningom av stationen Väsby, vars stationshus togs i bruk 1869.

Artikel av Allan Andersson 1991, modifierad av red. till 150-årsminnet 2016

— Karlssons funderingar —

- Dom bygger och bygger, men det verkar mest bli olägenheter.

Industrivägen

En insändare i en av våra lokaltidningar föreslog i fjol, att man skulle låta Industrigatan (läs: Industrivägen) byta namn med hänvisning till att det inte finns några industrier där. Traditioner försvinner lätt i ett expanderande sambälle. Hembygden återger här lite vägghistoria från gångna tider.

En vägs historia i Väsby

Från järnvägens invigning 1866 till sekelskiftet 1900 hände ingenting i det vi kallar Väsby. Det fanns ett litet stationshus med godsmagasin, en lanthandel och sedan 1895 ett missionshus. I övrigt var trakten ett fungerande lantbruk.

Stationshuset byggdes där spåret korsade vägen (Väsbyvägen), som från Pickhus krog vid Stockholmsvägen gick västerut mot Stäket genom Ed.

1901 började det hända något nära stationen. En snickerifabrik, som legat vid Carlslund i Fresta, flyttade till en tomt ett stycke norr om stationen. Två år senare hände det som skulle bli helt avgörande för traktens framtid.

Ingenjören Anton Tamm köper Stora Vilunda gård och börjar bygga en metallindustri, som fick namnet Väsby Verkstäder "Messingen" vid ån mitt för stationen. Han lät 1904 upprätta en provisorisk "stadsplan" över ett område som i söder sträckte sig från Smedbyns gräns till Stora Väsby's mark i norr vid Åvägen - Ladbron.

Planområdet var c:a 250 meter brett räknat från ån mot öster. Genom att dra två parallella vägar i nord-sydlig riktning genom området markerades indelningen i kvarter. Däremellan låg också industritomten. Grunden var därmed lagd för det blivande Upplands Väsby.

Vägen närmast ån fick namnet Industrivägen på den år 1910 fastställda stadsplanen "Väsby Villastad". Den andra fick namnet Optimusvägen. Båda vägarna slutade i söder vid ett område där Energiverket ligger idag. I norr börjar Optimusvägen vid Centralvägen, medan Industrivägen börjar längre bort vid

Väsbyvägen. Hörntomten mot Väsbyån var bebyggd av Rickard Erikssons lanthandel. Dessutom ett par bostadshus, ett bageri och i hörnet mot Centralvägen ett Kafé/konditori.

I östra hörntomten mot Väsbyvägen byggdes en såg och brädgård samt en kvarn och en smedja. Närmast mot söder fanns Bengtssons Häståkeri, som senare kompletterades med Taxi. Därefter kom Konsums tomt som gränsade mot Centralvägen. Söder om Centralvägen fanns Spännares tomt med två hus. Huset närmast Centralvägen blev Calle Svedlunds Frisersalong, det andra var Spännares bostad.

Grannen vidare mot söder var fotograf Hedvig Lundqvists hus Brobacken. Det var ett av de största husen i dåtidens Väsby. Förutom fröken Lundqvists ateljé och bostad, innehöll huset Ernst Åkerlinds Kött- och Charkbutik samt Larssons ("Rak-Lasse") Tobaks- och Pappershandel jämte hans raksalong. Det Lundqvistska huset skildes från kvarteret Messingen genom en gränd, som gick från Optimusvägen till Industrivägen. Jag tror att den var en förlängning av den ännu kvarvarande Finspångsvägen. Väsby Verkstäder är högaktuella som bevarandeobjekt för Väsby's historia.

I kvarteret söder om Messingen låg två handelsträdgårdar; Hellgrens och Bröderna Pihls. Sedan följde ett öppet åkerfält innan kvarteret med Optimus industrilokaler började. Den industrin flyttade ut från Stockholm under åren 1907-1909. Åkerfältet före Optimus skänkte bolaget till idrottsplats i Väsby. Den fick namnet Optimusvallen. I kvarteret efter Optimus låg industriarbetarnas bostäder. Bland dem och invid Industrivägen de två största; "Kistan" och ungkarlsbaracken "Ungkarlsborg", i folkmun döpt till "Kolingsborg".

Samhällsbebyggelsen längs Industrivägen avslutades med ett krukmakeri och närmare ån "Tvätt-Tildas" stuga. Där slutade Industrivägen och där låg samhällets första fotbollsplan. Mellan ån och Industrivägen fanns ingen

bebyggelse förutom på kvarteret norr om Centralvägen.

Korsningen mellan Centralvägen och Industrivägen bildade en öppen plats - ett torg - med stationen och "fiket", Konsum, Frisör, Chark, Tobaks- och Pappershandel, Åkeri, Handelsträdgård och Rickards lanthandel inom synhåll.

Kaféet var populärt på många sätt. Ett sätt visar följande episod:

Grabbar som förr jobbade på Torsåkers gård berättar att de hade som uppgift att på förmiddagarna uträtta gårdens postärenden och mindre inköp i samhället. Färden företogs alltid med vagn dragen av hästen Putte. Det var en snäll häst, som gillade smörgås och godsaker. Han var mycket omtyckt av flickorna på konditoriet vid stationen, som ofta gav honom något "godis". En dag när kusken Arne Carlsson ställt hästen utanför för att göra inköp, var en dam före honom. Hon betalar och öppnar dörren för att gå, men skriker till och går baklänges in igen och säger: "Det står en häst på trappan". Flickorna ropar förtjusta: "Oj, vi har ju glömt att ge Putte hans bakelse idag". Putte fick sin tilldelning och väntar sedan lugnt tills Arne kör hem mot gården. En talande bild om idyllen vid Industrivägen.

Med tillkomsten av Väsby Verkstäder och AB Optimus - även kallat "hemmet" - och samhällets framväxt ökade trafiken på järnvägen. Väsby blev ändstation för lokaltrafiken från Stockholm. Det medförde att tåg blev stående tvärs över vägen mot Ed och hindrade landsvägstrafiken. Vägen gick förbi stationshusets södra gavel och rätt över bangården. Problemet löstes 1911, då vägövergången flyttade c:a 700 meter söderut till i höjd med Optimus. I samband med vägomläggningen blev Industrivägen genomfart mot Ed och Stäket. Vägen var dålig, hela samhället är byggt på ett flera meter tjockt lerlager, så vid regn och töväder blev Industrivägen en lervälling. Det är bakgrunden till följande historia, som brukar berättas på gatukontoret:

Industrigubbarnas förströelse var sommartid att åka till Stockholms stadion och se på allmän idrott och fotboll och därefter ta en "krogsväng" eller två. Kanske medfördes även en fickflaska hemifrån. Vid tillfället ifråga hade sommaren och hösten varit ovanligt torra så det var lågvatten i ån. Det var närmast en tunnflytande lervälling på åbotten. Två gubbar, som bodde i södra delen av samhället, kom sent en söndagskväll från Stockholm. De var ganska "runda om fötterna" så kursen var tämligen ostadig. De gick av tåget genom det dåvarande stationshuset, över planen och tog sikte på bron över ån. De misssade den och halkade ner i den nästan torrlagda ån och började under ljudligt klafsande följa den mot söder, ivrigt svärande över de dåliga vägarna i Väsby och då främst Industrivägen, som de trodde sig forcera.

Att vägen verkligen var dålig, framgår också av ett uttalande av Edsbor 1924:

"Utfartsvägen från Eds socken till Väsby järnvägsstation, som är mycket livligt trafikerad, befinner sig på en sträcka av omkring 100 meter vid minsta nederbörd i ett skick som är under all kritik. Detta beroende på, att icke blott allt vatten från fabriksområdet utan även allt takvatten från en stor del av byggnaderna, dels fritt, dels genom stuprännor har sitt fall och avlopp ut över vägen, enär dike och avlopp saknas mellan nämnda fabriksområde och vägen". Vägen blev så småningom asfalterad.

Från bangården drogs ett stickspår över ån till "Messingen". Det slutade vid Industrivägen. Under andra världskriget byggde SJ ett rödmålat lokstall vid spårets slut och där förvarades ett reservlok (ånglok) såsom beredskap i den händelse elströmmen av någon anledning skulle klicka.

I dag är Industrivägen avstängd vid Centralvägen, men den skall inte försvinna helt, säger stadsarkitekten. Det är viktigt för Väsby historia och "Messingen" att vägen dit bevaras.

Hugo Sabel (1992)

Mer om gamla namn

Vackerängen, Sumpdisken och Pepparboda, var är de? Våra ortsnamn, nuvarande och glömda, tar sig de mest olika uttryck. Om man vill göra en närmare studie av våra ortsnamn, ger de gamla lantmäterikartorna den bästa upplysningen.

Vi har många, fina och gamla namn, som en mycket ingående forskning omkring skulle vara intressant. Jag skall här ta upp några namn på i vissa fall mycket begränsade områden, som kanske fått sitt namn i folkmun.

Låt oss börja med Vackerängen*) och Halsen, det var namnet på ängarna efter ån på Runbysidan, mitt för Stora Väsby. Deras ursprung får man gissa. Likaså är det med Urmula och Skavsta på andra sidan ån och Oxundasjön.

Man bör kanske inte gå lika lättsinnigt fram som Carl Jonas Love Almqvist gör i Sigtuna saga, där det var ett par rishuggande ynglingar från Odens hov i Sigtuna vid namn Rune och Rose, som högg huvudet av en oxe och därefter gav namnet Oxunda. Vid Bromsboda var det bromsar som fick ge namnet.

Ladbrostenen är runstenen vid Åvägen, efter den kallar man bron bredvid stenen för Ladbron. Detta ord står i runtexten.

Källan, som ligger intill Törnby's uppfartsväg och Ståketvägen bortom Eds kyrka, hette förr i folkmun Stenbrote.

Blåkittan heter ett område i närheten av Långtomten, rullskidbanan går strax intill. Ett grund skvallrar att det varit bebyggelse där.

Sista Styvern i Fresta, är det ett minne av en tom portmonnä? Varför heter ett torp på Harby skog Pepparboda? Lura är ett torpnamn efter Vallentunavägen.

Vem vill inte komma till Paradiset? Man ser huset från tåget när man pendlar förbi Antuna.

Längst västerut i vår kommun ligger Roparudden. Här stod man på stenarna på udden och ropade efter båt för att bli rodd över sundet till Västra Ryd. Därifrån var det sedan fritt fram upp genom Uppland mot Enköping eller kanske till klostret i Sko.

Efter gamla Uppsalavägen låg torpen Skopan och Smeden. Horns äng låg vid tegelgroparna, där järnvägen nu drar fram och Tegelvägen är det enda nuvarande minnet. Väsby centrala delar ligger nu på Korpkulla mark.

Egon Lindholm

*) Vackerängen är numera omdöpt till Wäckare äng.

Almqvistaren

Det överrockars öde är att slitas ut;
Men är det då väl bättre, säg, med underplagg?
Då Parken hasplat deras levnadstråd till slut,
de bliva tråd bara och falla sönder o! till ragg.

C J L Almqvist, ur Sesemana

Ur Carl Jonas Love Almqvists levnad

I år är det 150 år sedan Carl Jonas Love Almqvist dog, vilket Hembygden kommer att uppmärksamma i en del artiklar.

Almqvist är ju den författare som Väsby kan betrakta som sin egen och som har skrivit berättelser från trakten, som man fortfarande med behållning kan läsa. Carl Jonas Love Almqvist föddes den 28 november 1793 på Drottninggatan 77 i Stockholm (huset är numera rivet).

Så här skriver hans morfar C. G. Gjörwell, till dottern Stafva om denna händelse den 10 december 1793:

... Detta bref kommer dock blott att innehålla ett nytt kapitel uti vår familjekrönika. Lilla Louise är nu mor, och jag bevaras morfar. Aldrig har någon ung fru haft en lättare barnsäng. Om tisdagen var Brite-Louise hos oss, och gick ut med söta mor att handla; under gåendet började hon att känna sig ondt, åt dock middag hos oss, satt en stund och sydde barnkläder med söta mor; for så hem. --- Men jag kommer till lilla barnsängsfrun tillbaka. Om torsdagen den 28 november skulle det blifva allvar utaf. Bägge Bribris voro fulla af oro, allt som det led närmare: Louise kysste söta mors händer och begärde hennes förböner till vinnande af drägliga plågor. Söta mor klappade sin dotter och sade: "Söta du, gif dig till tåls! Vår herre hjälper dig nog; jag har utom dess känt allt detta före dig." Emellertid sved det grymt i söta mors så ömhetsfulla hjärta, och just som hon kände som mest sitt eget lidande och sökte taga styrka åt sig för flera

timmars gemensamma plågor, ligger gossen uti barnmorskans händer, och skriker helt högt till, så att söta mor så när hade dånat af bara glädje, så glad och rörd blef hon på en gång. Och därmed var hela den svåra saken förbi.

--Döpelsen förrätta-des af kyrkoherden uti Adolf Fredrik, kungl. hofpredikanten Drysen. Namnet: Carl Jonas Louis, fick han efter morfar, farfar och moder. I dagligt tal kallas han Love.

Något om Almqvists förfäder:

Den 26 maj 1726 erhöi slakteriäldermannen Peter Höök skatterättigheten av argumentshemmanet Edsbyn i Eds socken tillhanda för bokhållare Jonas Ekvalds pådragna skuld. Sollentuna häradssting dömde till Hööks förmån.

Både Peter Höök och Jonas Ekvald är för vår bygd intressanta personer. Höök innehade bl.a. Sättra gård i Ed. Ekvald är intressant för att han är farfars morfar till C J L Almqvist. Genom Ekvald och hans hustru Anna Ivarsdotter Edhelia knyts Almqvists släkt till Eds prästgård. Almqvists förnamn Jonas torde vara efter denne Ekvald. Dennes dotterson Erik Jonas Almqvist, professor i Uppsala, var Loves farfar.

Red.

Varför Sesemana?

Under några år har Hembygden haft en vers av Carl Jonas Love Almqvist i varje nummer ur diktsamlingen Sesemana. Varför skrev Almqvist Sesemana och vem var Seseman?

Hans Jacob Seseman föddes i Söderköpingstrakten år 1751 och växte upp i yttersta fattigdom. Modern blev tidigt änka

och hade åtta barn att försörja. Hans Jacob hade en ovanlig matematisk begåvning. Efter att ha lämnat Jönköpings trivialskola, där han varit frielev mellan 16 och 23 års ålder, skrevs han in som student vid Uppsala universitet 1774. Någon examen lyckades han aldrig ta, då han endast tycktes ha begåvning för matematik. Förutom denna

begåvning hade han en talang för att rimma. Denna talang utnyttjade han till att författa bröllopsverser och tillfällighetsdikter. Ett dikthäfte, "Brudskrifter, med mera", utgavs 1806.

Seseman hamnade, efter att ha tjänstgjort som räknemästare vid trivialskolan i Vadstena, i Stockholm och blev där känd som gatuoriginal och pekoralist. Han gick omkring på gatorna och sålde sina skrifter, ofta med en svans av gatpojkar efter sig. Boklagret och matsäcken hade han i kappfickorna.

Seseman dog 1819 och begravdes på Klara kyrkogård. Några noteringar om graven finns inte i kyrkans gravförteckning. Kanske fick Seseman en fattiggrav utan gravsten.

Almqvist delade inte samtidens nedlåtande omdömen om Seseman. Han ansåg att Seseman var en framstående rimsmed och kallar honom "den odödlige Seseman".

Under sina många år i landsflykt arbetade Almqvist på sitt manuskript "Om svenska rim", vari Sesemana ingår. I Sesemana finns

576 dikter i ett parodiskt mönster från Homeros Iliaden. Almqvist har här författat en strålände samling nonsenspoesi och lekt med ord som ingen annan. Kanske såg Almqvist likheter mellan sig själv och Seseman. Båda var utstötta och förhånade av sin samtid. Almqvist gav Seseman upprättelse. Själ fick han ingen i sin livstid.

Och till slut - varför Almqvist? Jo, som alla vet, är han en bygdens son. 1796 kom den då treåriga Almqvist till Sättra gård i Eds socken och där tillbringade han sina barnomsår. Därefter bodde den Almqvistska familjen på Antuna, som var i deras ägo till 1843.

Carl Jonas Love Almqvist är en av vår litteraturs märkligaste och mest gåtfulla diktargestalter. Många av hans berättelser innehåller skildringar från folkliv i barnomsbygden. Sesemana är en relativt okänd del av Almqvists författarskap. Därför har vi valt att publicera delar ur den.

Inga Lisa Gustafsson

Dyvinge gårds källa

Mitt ute i åkern väster om Dyvinge gårds ekonomibyggnader finns gårdens vattenreservoar, en kraftig källåder som genom tiderna försett gårdens människor och djur med friskt källvatten.

Mitt första möte med Dyvingekällan inträffade i början på 1930-talet, det var en brädfodring som stack upp och syntes i den omgivande gröna gräsvalLEN.

Från den tiden har jag även ett minne av när ett antal kavallerisoldater en mulen och grå höstdag fanns där ute vid källan i åkern för att vattna sina ridhästar. Det torde ha rört sig om ett femtontal människor och djur. Detta var mig veterligt enda gången, som källan användes för bevattning av Kronans beväringar och deras riddjur. Förmodligen fanns Dyvingekällan införd i Kavalleriets register och kartmaterial vad

gällde vattenförsörjning i fält åt riddjur och soldater under deras övningar i terränglådan långt ifrån stall och kaserner i Kungl. huvudstaden.

Dyvingekällans spillvatten rann då som nu österut via ett dike benämnt Strömdiket, som mynnade i ån nere på ängarna. Ån rinner norrut över kallängarna för att slutligen via sjön Fysingen mynna ut i Mälaren vid Rosersbergsviken.

När avrinningen från källan efter ca: a hundra meter nådde fram till Dyvinge gårdsväg, så hade man grävt en liten fördjupning som bildade en vattenreservoar och anlagt en rejäl stockpump i denna. Pumpen var en på längden genomborrad stock med en kraftig pumpstång i trä med vilken man uppfodrade vattnet. Via en grov pip uppe på stocken styrdes det pumpade

vattnet till en stor, urholkad trästock vilande på några träbockar. Stocken tjänade som vattenränna för bevattning av gårdens kreatur och hästar under den varma årstiden.

Gårdens kor återkom till vattenrännan morgon och kväll, när de var på väg från kohagen till ladugården för morgonmjölkningen eller eftermiddagsmjölkningen. Gårdens hästar fick alltid dricka sig otörstiga, innan de skulle spännas för de jordbruksredskap som var aktuella för tillfället. Efter fullbordat arbete under dagen fick de återvända till vattenrännan med dess svala vatten för att dricka, innan de släpptes ut i hästhagen i gårdens östra del.

Enda undantaget utgjordes av den häst som efter morgonmjölkningen följande dag skulle dra vagnen med ett antal 50-litersflaskor oskummad mjölk, som dagligen levererades från Dyvinge gård till Löwenströmska lasarettet och Sanatoriet i dess omedelbara närhet.

I regel var det Isak, en liten nordsvensk, grå valack som hade uppdraget att sommar- som vintermorgnar dra mjölklasset på kärra eller släde till dessa båda inrättningar, vilka låg c:a 4 km från gården.

Den stora pumpstocken tjänade sommartid som vattentäkt åt folket i gårdens undantagsstuga benämnd Farmors stuga. Under den kalla årstiden hämtade folket i Farmors stuga och gårdens drängstuga sitt vatten vid pumpen i mangårdsbyggnadens kök eller vid nickpumpen i ladugården. Detta gällde vintertid även vattenförsörjningen år de 5-6 hästarna i gårdens stall.

För att bevara eftermiddagsmjölken till följande morgon, när leveransen gjordes, kylde de fyllda 50-litersflaskorna i en vattenfylld bassäng som tempererats genom tillförsel av rejåla isblock. Denna låg i skuggan omedelbart intill stallbyggnadens norra vägg. Isblocken i stacken låg väl invälvd i tjocka lager av sågspån, som man hämtat hem till gården från någon av de

”bondsågar” som fanns i trakten på den tiden. Den närmast belägna av dessa var sågen vid Viks gård. Isen tog man från sjön Fysingen.

Den mjölk som korna levererade varje morgon gick okyld direkt via mjölkskjutisen till kunderna vid lasarettet och sanatoriet. Det var på den här tiden aldrig tal om några pastöriseringsåtgärder, utan mjölken levererades till kunderna direkt från kojvren via handmjölkning av gårdens folk.

När korna under kall årstid klavades i ladugården, så fick de sin dagliga mängd dricksvatten genom att ladugårdskarlen handpumpade detta via en plåtränna från nickpumpen till de båda gjutna vattenrännorna på var sin sida foderbordet.

Stortvätt

När det drog ihop sig till stortvätt i gårdens tvättstuga belägen ett par hundra meter bort i kohagen, så sköttes vattenförsörjningen genom transport av vattnet i den stora vattentunnan liggande på en liten vagn på två hjul, som drogs av en häst. Tunnan fylldes via handpumpning med den stora stockpumpen nedanför ladugården.

På tunnan fanns en enkel kran genom vilken man vid framkomsten till tvättstugan fyllde 15-literhinkar med vatten och bar in dessa och fyllde den stora vedeldade pannmuren. Vattnet värmdes i denna till önskad temperatur, vanligen kokhet.

Atmosfären i tvättstugan var mycket speciell med vattenångorna liggande som ett grått dis från golv till tak kring gårdens kvinnfolk, som skrubgade tvättkläder i de höga träbunkarna på tre ben. Det tvättpulver man använde angav en omisskänlig stark doft, svår att namnge. Det föreföll dock att vara någon form av lutpulver, som levererades från handelsboden i små plåtburkar.

Bakom tvättstugan bland slån- och nyponbuskarna i hagen spändes tvättlinor upp på uppsatta stölar. När tvätten hängts

upp på linorna, så gav det hela en märklig karaktär av liv, speciellt när en vindstöt tog tag i de upphängda textilierna, som flaxade på ett livligt och levande sätt.

Under ett par, tre dagar kunde stortvätten pågå. Sedan dröjde det något halvår tills pannmuren åter fylldes med vatten som värmdes för stortvätt. – Enda undantaget utgjorde höstslakten av en eller ett par grisar inför den stundande julhelgen. Då fylldes pannmuren och vattnet värmdes skållhett inför skållning och rakning av djurkropparna.

I tidigare skeden, omkring 1920, for man med häst och vagn lastad med folk och hela storbyken ända bort till bryggan vid Kråknäbben i sjön Fysingen. Där sköljde man tvättkläderna direkt i sjön, varefter de fraktades hem till Dyvinge och hängdes på tork i hagen utanför tvättstugan. Detta innebar en totalt sex-sju kilometers förflyttning av tvättkläderna, innan de slutligen hängde på torklinorna i Dyvinge kohage.

Lars Erik Jansson

Lennart Hedlund om rökning.

Lennart Hedlund gör ett nytt inlägg, denna gång om RÖKNING:

Idag kom jag på att jag skulle berätta om min bästa resp. sämsta handling.

Den sämsta var när jag började röka, och den bästa när jag slutade.

Jag var väl i 14-15-årsåldern när jag började. Jag tyckte då att jag kommit upp i mogen ålder (vad nu det var). Hemma rökte pappa, men bara pipa, och den enda godkända tobaken var Tiger Brand, och pipan den gängse, som efter vissa perioder måste krasas ur för att kunna stoppas med ett nytt stopp.

Mitt cigarettökande började med 39:an, som man sade, men det fullständiga namnet var 39:an Turk. Egentligen var det en damcigaret, men lämplig för nybörjare. Efter 39:an blev det en litet starkare; Bridge, som egentligen bara var en halv cigarett, den andra halvan var ett munstycke av kraftigare papp, som man knep ihop på längden och på höjden så att man fick något att suga i. Utan det plitandet blev det ett alldeles för stort hål att suga in röken i.

Så efter Bridge följde andra märken, som de större killarna rökte, Brodway, Hudson bl.a., och nästa steg blev amerikanska cigaretter som Philip Morris, Chesterfield och många andra.

Jag höll väl på med denna dumhet i c:a tjugo år, men sen blev jag äkta man och

pappa (1956) och bestämde att vårt första barn skulle inte ha någon tobaksrök i hemmet. Och så blev det. Första dagen efter beslutet rökte jag inte före frukost, andra dagen inte efter middag och tredje dagen var helt rökfri, och så har det förblivit.

Att jag hade en sådan karaktär slog mig med häpnad, men stolt eller mallig var jag, och är fortfarande efter snart 60 år

I BACKSPEGLN

Gubbar och resta stenar

hade arkeolog Michael Olausson valt som rubrik till sin redogörelse för de första gravundersökningarna vid Runsa sommaren 2015.

Främst har man påträffat brandgravar. Vid undersökningen har man bl.a. funnit ett bältesbeslag, resterna av en man i tjugofemårsåldern tillsammans med ben av offerdjur samt en remlöpare i form av två hopsatta ansikten i brons från 500-talet e. Kr (se teckningen i vänsterspalten nedan).

Fynden i övrigt är glasfragment, en vävtyngd och en glättesten, vilket tyder på ett kvinnligt inslag i verksamheten. Man hittade även en smedja, i vilken man fann ett

Åhörarna i ladugården ville gärna höra om detta. Målet med gravundersökningarna är att se om det går att knyta gravfälten till vad som hänt på fornborgen och dit har man väl ännu inte kommit.

unikt kvinnosmycke i form av en fågel.

I sommar ska smedjan undersökas i sin helhet liksom gravfälten nedanför borgberget och om allt går som det är tänkt, så får vi höra om vilka fynd som gjorts där, i november 2016.

Remlöparen efter en visad bild 15/11

Det gravfält man hunnit med under förra sommaren ligger strax till vänster, när man går upp på borgberget. Man fick börja med en del skogsröjning, avlägsnande av grus och lera, resning av lutande och liggande bautastenar m.m. innan utgrävningarna kunde komma igång.

Inga Lisa Gustafsson

Deltog i kulturmässa

I samband med invigningen av det nya kulturhuset vid Messingen hade Upplands Väsby kommun inbjudit till kulturmässa. Mässan hölls i gymnasiets matsal, som tillfälligt förvandlats till utställningslokal för de kulturföreningar, som ville medverka.

Hembygdsföreningen gjorde reklam för sin verksamhet genom muntlig information till besökarna, roll-ups, hembygdsmärken, broschyrer och senaste numret av medlemsbladet.

Inga Lisa Gustafsson

Öppet Hus i Advent

Öppet Hus i Advent på Hembygdsgården blev som vanligt en trevlig tillställning.

Det var näst intill storm och småduggade ute men vi var ändå omkring 30 personer, som tillbringade några mysiga

Som sagt, en mysig stund som vi vill värna om i fortsättningen också.

Susanne Bergman

Livat i la'gårn

Hembygdsföreningen hyr ut samlingslo-

Det var varmt och ombonat i mangårdsbyggnaden den andra advent.

timmar på gården med glögg, pepparkakor, kaffe och goda hembakta lussebullar.

Flera av våra gäster försåg sig också med en del nygamla julsaker vid vår försäljning i Zamores stuga.

Tyvärr blev det ingen levande musikunderhållning pga sjukdom men våra gäster höll till godo med skönsjungande Peter Jöback i bakgrunden.

Det är roligt att se våra gäster i trevliga samtal och många glada skratt. Den här dagen hade vi dessutom besök av en släkting till Zamore och han visste inte någonting om den gamla historien men fördjupade sig intresserat i en av våra dokumentationer om Zamores tid på gården.

kalen under hela året (med undantag för vissa delar av sommarmånaderna). Under fjolåret har lokalen varit uthyrd ett trettio-tal gånger. Den har använts till styrelsemöten, årsmöten, minnesstunder, födelsedagskalas, dopkaffe, bokrelease, mindre personalfester, yogakurser, konstutställning och andra sammankomster, förutom hembygdsföreningens egna arrangemang. Närmare redovisning kommer i verksamhetsberättelsen.

Vill du hyra lokalen, se "Hyr lokal med atmosfär" längre bak i medlemsbladet.

Inga Lisa Gustafsson

— Illustrerade ordspråk och talesätt —

Dä ä värst med pottan, sa gubben,
när kärigen for genom sängbotten.

Uppväxt i Väsby på 50-talet

Att växa upp på 50-talet skiljde sig en hel del från uppväxten hos dagens generation. Vi roade oss inte med att kasta sten för att ha sönder saker. Inte heller ägnade vi oss åt att klottra våra "tags" överallt. Klottrade vi var det i våra skolböcker och i mina kan jag se att jag försökte mig på att få till en tjugig namnteckning. Utvecklingen som skett sedan denna tid är ju på både gott och ont. Visst busade vi, men inte förstörde vi något.

Under hösten samma år som jag fyllt tolv blev jag akut sjuk i magsmärter och hög feber. Till jul fick jag åka in akut till Löwenströmska. Jag fick ligga på en sal med fem stycken, i mitt tycke, gamla tanter. Jag lade märke till att när det kom upp skärmar runt en säng, skulle tanten försvinna. En ny tant kom in i stället. Det fanns en avdelning för barn, men jag var för gammal för att ligga där. På julafton kom tomten med en påse godis och frukt. Så fort tomten hade gått kom sjuksköterskan in och tog min påse. Naturligtvis blev jag ledsen och förstod ingenting. De misstänkte att jag hade magkatarr och jag fick bara äta välling. Besök fick man bara två gånger i veckan, en timme varje gång. På juldagen kom min familj för att hälsa på mig, men min bror, som var ett år yngre, fick inte komma in. Man måste vara 15 år för att besöka någon. Jag fick åka hem på nyårsafton och då blev det både julklappar och godis.

Nästa höst blev jag sjuk igen, samma avdelning, samma ålder på tanterna. Vid ett tillfälle fick min mamma förhinder och kunde inte hälsa på. Oj, så jag väntade och grät, jag var förtvivlad. Kanske blev jag sämre på grund av det, men en akut operation gjordes efter några dagar. Inför operationen ville jag ha lite vatten, eftersom jag var törstig. Det kunde jag inte få, men sköterskan baddade läpparna med vatten på en bomullstuss. Jag sög tag i bomullstussen så jag fick i mig lite vatten

i alla fall. Någon vecka efter operationen skulle jag bada. På den tiden duschade man inte, operationssåret hade spruckit upp och det var håll in i magen. Gissa om jag skrek när jag skulle ner i vattnet. Jag trodde ju att vattnet skulle rinna in i magen.

Vad roade vi oss med då? Vi kunde tillbringa en del tid med att sitta på stationen för att titta på resenärerna och kommentera dem. Vi hade en kille i gänget som kunde steppa, det passade bra att han gjorde mellan tågens ankomst och avgång. Tågen kom/gick ju inte så ofta.

Våra cyklar använde vi för det mesta när vi skulle någonstans. Det var ju på det sättet som man bäst tog sig fram. Vi tog en tur upp till "Kurres café" och stiftade bekantskap med Coca Cola. En ny bekantskap var också jukeboxen. Vi besökte även Solhagens café någon gång. En tur till Rotebro blev det lite då och då. Vi stannade ibland till vid Karins café. Ett stopp vid café Royal, som låg i Väsbybacken, blev det också ibland. De hade jättegoda mockabakelser. Vi drack ju inte kaffe utan det blev ofta någon läsk till.

Vi tyckte då att Rotebro var en betydligt mindre ort, men de hade trots det en biograf. De flesta samhällen efter järnvägslinjen tyckte vi var mycket mindre än Väsby. Det tyckte man då och förmodligen även idag. I Rotebro såg vi i alla fall en film om Glenn Miller, "Moonlight Serenade". Skulle vi på bio så var det i de flesta fall vår egen bio vi besökte.

Efter konfirmationen ansågs man så vuxen att man hade rätt att besöka Folkparken utan föräldrars sällskap. Jag kommer ihåg att jag var och tittade och lyssnade på "Snoddas" Nordgren och Lasse Lönndahl. "Vilka höjdare!"

Det fanns inte så mycket att roa sig med i tonåren på den här tiden. Det var bio, Väsby eller åka in till Stockholm. Folkparken på våren och sommaren. Träffas hemma hos

någon av kompisarna. Vi började åka in till Stockholm för att dansa. Idag åker ungdomen in till Stockholm vid den tid som vi åkte hem.

Folkparken skulle naturligtvis besökas sista april, iförd den nya vårdräkten och högklackade skor. Det var ofta dåligt väder, snöblandat regn och kallt. Vi frös, men det hörde till att man skulle ha vårdräkten på premiären.

Mina morföräldrar hade en vevgrammofon som jag fick. De skivor som jag då köpte var med Gene Krupa och Louis Armstrong. Jag jobbade då i Klarakarvarteren inne i Stockholm. På Drottninggatan fanns det skivaffärer, där man kunde gå in och lyssna på skivor, vilket jag gjorde ganska ofta. Jag hade inte råd att köpa så många. Som tur var fanns det två affärer, så jag kunde variera mig lite. Jag tror inte att min familj var speciellt förtjusta i min musiksmak. En stor affisch med Louis Armstrong och en med Gene Krupa fanns på väggen ovanför min säng. Mamma tyckte att "Ludde" såg hemsk ut, och förstod inte hur jag kunde ha dessa bilder ovanför sängen.

Jag skulle lära mig att köra moped och fick låna en av killarna. Han visade hur man startade och gasade, men jag glömde hur man stannade mopeden. Många varv blev det och vid varje tillfälle som jag passerade honom sprang han efter. Till slut fick jag stopp på mopeden. Jag tyckte också mycket om att åka motorcykel. Hade sällskap med en kille som hade motorcykel och det var härligt att susa fram. Det var ju inte tal om att ha hjälm på sig, en schal fick räcka, men skinnjacka hade jag. Om jag inte missminner mig hade han nog hjälm.

Fortsatt skolliv 1947-1951

Närmaste s.k. läroverk när man bodde i Väsby var beläget i Sollentuna. Visserligen var det också möjligt att söka till skolor i Stockholm, men det verkade inte vara något alternativ för mig. Jag vet inte om det

Många tyckte att jag bytte ner när jag träffade en ny kille, som bara hade en vespa. Han bodde inne i Stockholm (vi kom senare att gifta oss). Första gången jag skulle träffa honom hade jag sällskap med några av mina kompisar in på tåget. Det var i november så jag var lite orolig att han skulle ha hatt på sig. Vi hade ganska kul åt det på tåget. Som tur var hade han inte hatt. Jag hade en liten käck, vit angorabasker på mig. Vi gick och såg en revy på Casinoteatern. Efter teatern fortsatte vi till en restaurang och tog ett glas vin. På vägen hem träffade jag på nytt mina kompisar och kunde meddela att någon hatt hade han inte på sig. Om han hade haft det, hade vi gift oss då?

Efter det blev nöjena lite annorlunda. Teater och restaurangbesök. Vi gick även på kondis och tittade på TV. Det här var i slutet av 50-talet och det var ju inte så vanligt att man hade TV hemma. Ofta fullsatt på kondiset. I TV-handlarens skyltfönster fanns det många gånger en TV, och utanför fullt av folk som tittade.

På sommaren åkte vi på semester med vespan, tält, sovsäckar och ett litet campingkök. Upp till ett kallt Åre. Vi var fullt påklädda, mössa, vantar när vi kröp ner i sovsäckarna. Vi åkte över till Norge. Vilket härligt väder det var. Ner till Oslo, fortfarande vackert väder. Vi fortsatte ner till västkusten, Varberg. Naturligtvis sämre väder, men vi stannade där resten av semestern i alla fall.

Nu är vi inne på 60-talet och där slutar berättelsen.

Gunilla André

berodde på olika kostnader eller andra orsaker. När det blev tal om "läroverk" så var det realskolan i Sollentuna (Helenelund) som gällde.

Mina föräldrar hade ambitioner för mig, som väl de flesta föräldrar har för sina barn. Själva hade de gått 7-årig folkskola och studietraditionerna fanns inte i familjen. Men man ville ändå något mer för barnen. Genom samtal med lärarinnan så blev överenskommelsen att jag skulle förbereda mig under klass 6 för att under våren söka till inträdesproven. Det var exempel på "provräkningar" och andra uppgifter som skulle likna dem man skulle träffa på i proven. Exakt hur jag gick tillväga med dessa övningar kommer jag inte ihåg, men det handlade nog enbart om att kolla sig själv; det fanns facit och färdiga svar på de frågor man skulle öva på. Jag kan inte minnas att jag redovisade någonting för folkskollärarinnan Karin Bergius under den här våren 1947.

bodde ju kvar i Ed och jag hade flyttat till Hammarby. Jag kan inte säga att jag kommer ihåg mycket av inträdesprövningarna, mer än att de bestod av de skrivningar vi var förberedda på och att vi dessutom var och en fick svara på frågor från de tjänstgörande lärarna. Som jag kommer ihåg så var det mest att berätta lite om sig själv. Det var ganska betungande att stå upp och prata inför så många främmande barn. Torbjörn och jag lämnade Helenelund och tyckte att vi hade gjort vårt bästa och var ganska nöjda med det.

Efter en sommar full av förväntan inför det stora äventyret att börja i "läroverk" så kom till slut den dagen i slutet av augusti 1947. Vi var några ungdomar från Väsby som tog tåget, ingen från centrala Väsby, men däremot en grabb från Bollstanäs, Olle Eriksson, och Roland Lagerqvist från

Skolfoto från 1947. Artikel författaren står som nr. 4 från höger i översta raden.

Så kom den magiska dagen i maj 1947. Torbjörn och jag tog tåget till Helenelunds station. Sedan var det bara att följa strömmen av ungdomar som var på väg till samma prov. Skolbyggnaden var modern och prydlig. Den fyraåriga realskolan var inhytt i en del av folkskolan i Helenelund. Vi blev visade till aulan där alla prov skulle försiggå. Hittills var Torbjörn och jag inte bekanta med någon annan elev. Vi kände inte igen någon från våra hemkommuner, Torbjörn

Rosersberg. Torbjörn och jag hade naturligtvis sällskap av varandra, men vi bekantade oss snart med de andra. I Rotebro steg ytterligare några på, både i vår åldersklass och äldre årgångar. Likaså i Norrviken. Från slutstationen i Helenelund var det en 10 minuters promenad till skolan. Realskolan, som tillvidare hette Sollentuna Kommunala Mellanskola, blev ombildad till att heta Sollentuna Realskola något år senare.

Realskolans fyra klasser var inrymda i Helenelunds folkskolas lokaler och disponerade i stort sett en del av skolans byggnader. I botten låg den kombinerade slöjd- och skolkökslokalen med plats för skolfrukosten i korridoren. Vi i 1:4 skulle hålla till en trappa upp och vårt klassrum låg vägg i vägg med lärarrum och rektorsexpedition. Efter rektorsexpeditionen höll i samma korridor klass 2:4 hus. På två trappor låg 3:4:s klassrum och 4:4, som var granne med laborationssal och aula.

Det visade sig att vi var c:a 33 elever i 1:4 och jag har senare konstaterat att av dessa 33 så avlade 16 elever realexamen fyra år senare. Ett ganska stort tapp under åren dessemellan. De flesta avgångarna skedde efter första året.

Vi nybörjare blev mottagna av vår klassföreståndare, Märta Wijkmark, som också skulle vara vår lärare i geografi. Hon var en lagom sträng dam, men ändå med en liten glimt i ögonen. Fr.o.m. 2:4 blev hon också vår lärare i tyska. Nu de här närmaste åren efter kriget, så var tyskan nedgraderad till andraspråk; det var engelskan som flyttats upp till förstaspråk.

Det var en helt annan disciplin i klassen än man var van vid från folkskolan. Här var alla mer eller mindre frivilliga elever, även om vissa kanske ändå tvingats av föräldrarna. Det var skönt att känna att det fanns en hög motivation att tillägna sig de kunskaper som erbjöds. Att det ändå inte räckte till helt och hållet visade ju sig genom den avgång av många elever, som kom att ske efter första läsåret.

En av stötestenarna för många elever tror jag var läraren i matematik, fysik och kemi, som visade sig vara en mycket sträng lärare. Han satte sig i respekt redan från början, när han redogjorde för hur han ville att vi skulle agera, speciellt när det gällde matematik. Han klargjorde att när det handlade om matematikläxor så skulle varje elev obönhörligen kunna redovisa på svarta tavlan de räknetal man fått i hemläxa. Det skulle inte finnas några ursäkter. Om man inte kunde lösa uppgifterna på egen hand, så

skulle man ringa eller träffa en klasskamrat och gå igenom talen och lära sig de tal som kamraten kunnat lösa. Han inbjöd t.o.m. oss att ringa honom själv på kvällarna och gå igenom talen. Det blev näst intill katastrof i början, innan alla hade fattat vad som gällde. De som inte hade tagit hans instruktioner på allvar, drabbades av hans mycket starka vrede. Jag nämner inte hans namn, eftersom jag ger ganska hårda omdömen om honom.

Man kan tycka att han gick för hårt fram, men samtidigt blev inlärandet bra. Om man inte var helt obegåvad i matematik, så lyckades man genom hans metoder att verkligen lära in grunderna ordentligt. Flera år senare, när jag var ute i arbetslivet, så kontaktade mig ett föräldrappär i min familjs bekantskapskrets. Deras son hade gått ut första klass i min gamla skola, och pojken hade blivit underkänd i matte och var fullständigt skräckslagen inför nästa termin. De undrade om jag den sommaren kunde hjälpa honom med extralektioner. Vi träffades och räknade matte varannan vecka under sommaren och jag fick senare veta att han hade läst upp sitt betyg till godkänt. Dock slutade han ändå efter andra året.

Mina studieanlag låg ändå inte åt det naturvetenskapliga hållet. Det var de humanistiska som låg bäst för mig, språk och historia. Lärare i engelska under hela realskoletiden var rektor Olov Videus. Videus var också en sträng lärare, men på ett helt annat vis än matematikläraren. Han hade ändå en ganska mjuk framtoning i sin lärarroll.

Jag var otroligt intresserad av engelskan och var redan lite av en anglofil, så mycket som man kunde vara som tolvåring. Intresset för Storbritannien och språket hade väckts av min pojkboksläsning om buspojken Bill Brown och flygmajoren Bigglesworth. Engelska språket började ju också att tränga in i ungdomens musikvärld med all jazz på radio och skivor. Det fullkomligt exploderade efter kriget med import av skivor, besök av jazzstjärnor från USA och inte minst med radiolyssnande på sen kvällstid. Amerikanska truppersnas AFN sände massor av jazzprogram från sändare i München bl.a.

Därför slukade jag engelskan med hull och hår och när man är intresserad av någonting så blir studieresultaten positivt påverkade.

En angenäm lärarbekantskap i skolan var svensk- och historieläraren Sigurd Stjerne. Han var son till en värmländsk skald, välkänd på den tiden, Oscar Stjerne. Stjerne var humanist ut i fingerspetsarna och kunde verkligen inspirera oss när det gällde ämnena. Han tillämpade en ovanlig metod för läxförhör. Han anordnade frågesport med läxämnena och tävlingsivern fick oss att vara angelägna att ha svar på frågorna. Det blev poängräkning baserat på antalet godkända svar. Under ett av läsåren var han också vår lärare i geografi, men det märktes att det inte var något som intresserade honom och han kom gärna in på att berätta om helt andra saker under lektionerna.

I övriga ämnen verkade det vara svårt att skaffa lärare som blev fast förankrade i skolan. I biologi hade vi ändå under ett par år samma lärare. Han kallades ”kandidat Hansson” och det var väl ett tecken på att han ännu inte var färdigutbildad. Han lyckades aldrig entusiasmera mig till att ha biologi som favoritämne. Undervisningen var slätstruken och mitt grundintresse för naturvetenskapliga ämnen var tyvärr på en mycket låg nivå.

I det som på den tiden hette ”kristendom”, det fanns bara en religion då, hade vi sollentunaprästen Johan Lenneby, en blid och vänlig man. Han måste ha lidit en hel av att ha att göra med en grupp helt ointresserade ynglingar och försöka bibringa dem lite bibelkunskap. Flickorna var det säkert inga problem med. Förhoppningsvis skötte jag mig ändå hyggligt och det var tur, eftersom han kom att bli både min vigselpräst och dopförrättare för ett par av mina barn.

Ett ämne som intresserade mig var det som på den tiden kallades ”teckning”. Jag hade tecknat och målat för mig själv ända sedan jag kunde hålla i en penna och det var avkopplande timmar med dessa lektioner. Lärarinnan var en modernt inriktad dam i yngre

medelåldern, fru eller fröken Hjelm. Hon kunde verkligen uppmuntra sina elever och få oss att ta fram oanade talanger. Några större konstverk skapades nog inte, men det var trivsamt på hennes lektioner och en liten grund lades av henne för min del, när det gäller intresse för akvarellmålning.

Vi hade också musik på schemat, innebärande mer eller mindre musikteori, alltså inget aktivt utövande utöver sång. Under det första läsåret upplevde jag det som ett helt bortkastat ämne. Läraren, som i princip var en vikarie, hörde tyvärr till en sort som det är tacksamt att driva med. Hans sätt att bedriva lektionerna var oerhört snusstorr och rörde sig huvudsakligen kring hans eget favoritämne: kyrkomusik med gregorianska sånger och andra medeltida företeelser. Han missade helt sin målgrupp, ungdomar i åldrarna 12-14 år. Det var helt omöjligt för honom att få klassen att uppmärksam lyssna till honom. Alla sysslade med något annat, medan han mässade om musikhistorien och spelade upp för oss helt obegriplig musik.

Till vår stora lättnad kom en ny musiklektör till skolan, Bengt-Olov Engström, redan första terminen i tvåan. Han visste exakt hur han skulle fånga vårt intresse. Han började redan första lektionen med att spela aktuella jazzskivor, som var den tidens popmusik. Därifrån lotsade han oss sakta men säkert in på andra områden inom musiken. Han kunde påvisa hur musiken hade förändrats och hur populärmusiken kunde bygga på den seriösa musiken. Ett exempel var när han spelade upp ”Bach goes to town” med 40-talets stora klarinett- och orkesteridol Benny Goodman. Ett strålande prov på hur den klassiska musiken och jazzen kan mötas. Jag, Inge och Rolf vågade t.o.m. uppträda med vår jazztrio på en av soaréerna i skolan. Vi hade Bengt-Olov närmast nedanför scenen och det var lite nervöst, men han nickade uppmuntrande och uppskattande mot oss efter vårt framträdande. Bengt-Olov Engström blev så småningom konserthuschef i Stockholm.

Vår stränge matematiklärare hade en annan roll i skolan, vilken väl faktiskt var en förmildrande omständighet. Han organiserade fjällresor varje sportlov till Åretrakten. Det var klasserna 2, 3 och 4 som kom ifråga. SJ hade varje år under sportlovsveckorna preparerade järnvägsagnar, där man lade masonitunderlag på sätenas ryggstöd och åstadkom förenklade sovvagnar. Jag skulle få delta i februari 1949 och mina föräldrar hade gjort det möjligt att betala den otroligt låga avgiften, som faktiskt var under 100 kr för hela evenemanget. Jag hade också förutom redan innehavd utrustning, lånat upp några plagg som var nödvändiga. Dessvärre drabbades jag av vattkoppor alldeles innan sportlovet och för min del blev det ingen resa. Jag minns att jag låg i sängen och lyssnade på ishockeyreportage från VM, som gick på Stadion i Stockholm det året. Det var en klen tröst.

Min chans kom igen nästa år och det var en speciell upplevelse. Jag hade inte sett fjällvärlden tidigare och det var mäktigt att få uppleva. Vi bodde i ett annex till en bondgård i Björnänge, någon av stationerna före Åre. Det var våningssängar och sovsäckar på enklaste vis, men vi njöt ändå. Maten intogs i huvud-

byggnaden, dit det var en snöpulsande promenad på några minuter. Enkel men god husmanskost. Gröt och smörgåsar på morgnarna och i övrigt närande mat som underlag för kroppsovningarna på skidor. Det var inte fråga om någon alpin åkning, endast åkning på tvären och längden, med skolans egna gamla, ganska tunga skidor. Det blev många mils åkning under veckan och som höjdpunkt innan hemresan gjordes en slädfärd med facklor, där väfflor med hjortronsynt serverades på resans mål. Någon kväll var det bio i byns hembygdsgränd och några kvällar blev det pjåxdans. Allt som allt en resa som blev ett minne för livet.

Som jag skrivit om i en tidigare berättelse hade vi förmånen att ha en kvinnlig gymnastiklärare, som förstod sig på oss ungdomar. Utöver den vanliga redskapsgymnastiken och utomhussporterna, så lärde hon oss vanlig sällskapsdans. Det lyckades hon genomföra trots en del motstånd från skolledningen. Det betydde att vi var ganska hyggligt utrustade för att lite blygt bjuda upp det motsatta könet. Något man hade nytta av när man kom ut i livet.

Realexamen 1951. Artikelförfattaren står som nr. 3 fr.v. i översta raden.

Pluggandet fortsatte oförtrutet under de fyra åren. Jag upplevde aldrig någon leda för skolarbetet och tror att det var en kombination av min egen vilja och goda insatser från lärarnas sida. Under sista läsåret hade vi en yrkes- och studievägledare, som besökte skolan och berättade om våra fortsatta möjligheter när det gällde studier och arbete. Jag fastnade för att söka till handelsgymnasium, där jag kunde få en utbildning, som både var stimulerande och gav möjligheter till försörjning redan efter gymnasiet. Vad för slags utbildning som skulle komma därefter var det för långt fram i tiden för att kunna förutses och planeras.

Realexamen utan den tidigare använda grå mössan ägde rum i maj 1951. Alla skrivningar var klara och det var endast muntliga förhör på examensdagen. Jag upplevde aldrig någon stress i de förhören, allt med

betyg verkade redan vara avklarade. Vår historielärare som skulle förhöra en grupp i historia, sade att det där tar vi det lite lugnt med och så började han gå igenom några gamla geografiskrivningar, som vi ännu inte hade fått tillbaka.

Det var tråkigt att skiljas från kamrater som man kamperat ihop med under fyra år; det var god stämning även mellan pojkar och flickor. Några fortsatte jag att ha kontakt med och någon enstaka har jag träffat under åren, men de flesta har jag inte sett eller hört något av sedan den examensdagen. En liten del av framtiden låg nu utstakad och under en tid gick det att känna en viss frihet och ansvarslöshet, innan det blev allvar på nytt.

Axel Vigren

Om en gammal krukväxt

I min ägo har jag en krukväxt, en peperomia, som ibland blommor med oansenliga, långsmala korvliknande blommor. Jag har haft den sedan 1960, då jag tog sticklingar på min dåvarande arbetsplats, Landstingets särskolehem- och vårdanstalt (senare Klockbackaskolan). Ett flertal krukor med peperomia stod i matsalsfönstren på elevhemmet där jag arbetade.

Särskolans elevhem var nya. De hade byggts och tagits i bruk 1958. Om krukväxterna kommit på plats redan då vet jag inte, men ser det som ganska troligt, eftersom man ville göra elevhemmen så ombonade och hemlika som möjligt. Jag började arbeta där i augusti 1960 och tog strax skott av krukväxten, eftersom det var så man gjorde på den tiden. Sällan köpte man någon blomma; man tog, fick eller bytte skott och sticklingar.

Jag visste inte vad växten hette, men i blomböcker har jag listat ut att det är en typ av peperomia. Av den ursprungliga växten har

det blivit flera andra under årens lopp. Man nyper av stänglar och sätter i vatten till det blir rötter och man kan plantera på nytt. För närvarande har jag tre stycken och en av de

tidigare planterade finns på hembygds-gården.

I år - 2016 - har jag haft peperomian i femtiosex år. Någon mer lättskött krukväxt finns inte. Jag har haft den med på fem flyttar. Två stycken står alltid i vardagsrumsfönstret. Växten tål kanske inte brännande sol, men uthärdar det mesta och får bara en skvätt

vatten då och då. Vartannat år planterar jag om den och hoppas på att den går att förnya i många år till. Nu är den femtiosex år. Kan den bli hundra? Det blir intressant att se. Inte för att jag får se det, men det kanske finns någon intresserad som tar över.

Inga Lisa Gustafsson

Sju Riddares träsk

Exploatering eller hänsynslöst utnyttjande är något som drabbat alla orter, som ligger i närheten av storstäder. Värst drabbade är de som norr om Stockholm genomkorsas av de stora trafiklederna.

En av dessa orter är Upplands Väsby, där den väldiga grusåsen låg parallellt med trafiklederna. Punktvis började den i liten skala att utnyttjas som grustäkt under 1920-30-talen. Men efter andra världskriget har utvinningen av grus bedrivits i ett stegrande tempo. Landskapet i Upplands Väsby ändrade helt utseende och fick ett brett stråk av ökenartad karaktär. Samtidigt försvann de kulturlämningar som låg på åsen. Bl.a. skadades det med gränslinje bestämda skyddsområdet vid Sju Riddares träsk och det där liggande gravfältet.

Skadegörelsen påtalades och en överens-kommelse träffades om restaurering. Som en provisorisk åtgärd återfylldes en del massor, där kärrets vatten redan trängt igenom grusslätten. Detta hände för ungefär 20 år sedan. Grus-täkten har fortsatt och pågår ännu.

Men något positivt höll tydligen på att hända med Sju Riddares träsk. För ett år sedan visade stadsarkitekten undertecknade en planritning och en modell över hur området skulle återställas. Materialet var framställt av Curman.

Nu i vår (1991) är arbetet utfört och när växtligheten kommer att täcka slänterna är den forna miljön vid träsket återskapad. Det är ett föredömligt arbete som utförts för att rätta till gamla synder och det är glädjande att få skriva om det.

Sången om Sju Riddares träsk bygger på romerska historiker som vid vår tideräknings början berättar att germanerna i norr brukade offra sitt krigsbyte i heliga kärr. Detta blev i senare generationer "våldiga skatter" som sju riddare offrat livet för att bärga.

Intill Sju Riddares träsk finns ett gravfält från romersk järnålder. Sången om kärret och gravfältet indikerar ett samband för traditionen.

Så skrev Hugo Sabel och Bertil Widlund i medlemsbladet i oktober 1991. Man undrar vad de hade sagt om de känt till att åsen och skogen fullkomligt körts sönder av motocrossåkare de senaste 20-25 åren och att skyltarna, som berättat om Sju Riddares träsk i ett flertal fall inte bara är mossbelupna utan även överkörda.

En privatperson reagerade på vandali-seringen i fjol och anmälde saken till kommunen och länsstyrelsen. Lokaltidningen skrev en artikel om saken. Om det hänt något mer i frågan är inte offentliggjort.

Red.

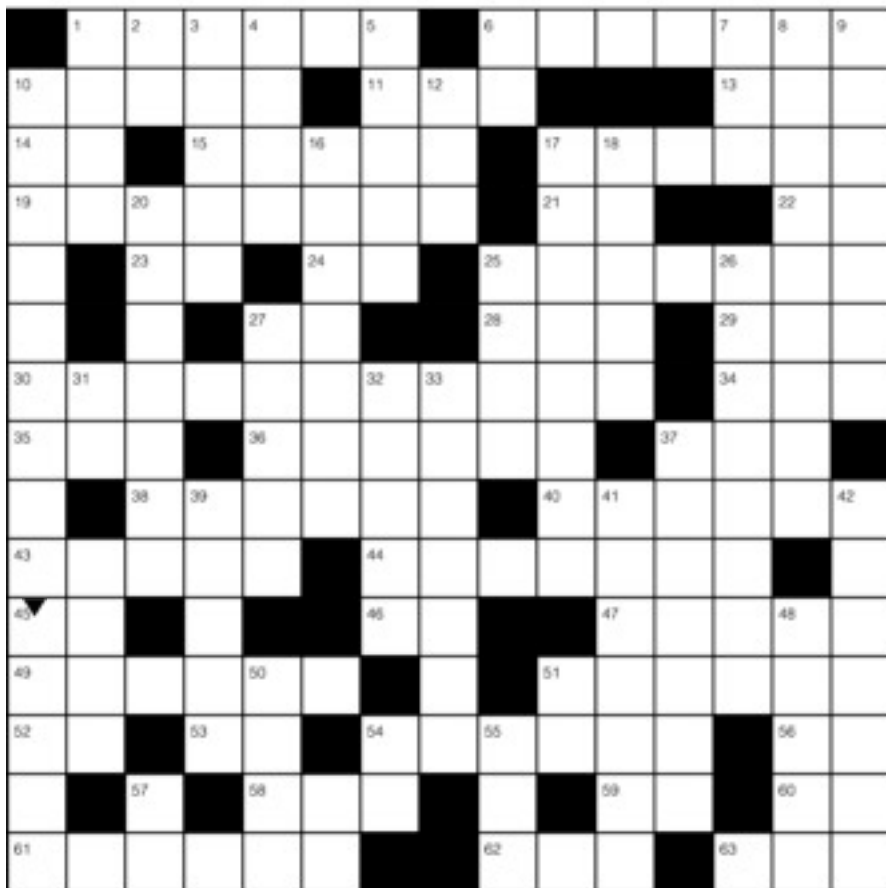
Vågrätt

1. Krögaren på Tärnsund
6. Med mörka lockar och socialreportage på Aftonbladet
10. Hit flyttade Almqvist i treårsåldern
11. Förenade arabrepubliken
13. Svenska... ägnade sig Almqvist åt
14. För tidsangivelse
15. Om
17. Begär
19. Var väl drottningens juvelsmycke
21. Kraftkälla
22. Ytenhet
23. Så börjar Glada Änkan
24. Inte flera
25. Vacker fågel
27. Buske
28. Äldre korsordskung
29. Indelas Sverige i
30. Skrev Almqvist om i ”Den svenska fattigdomens betydelse”
34. Misstänka
35. Plats
36. Bär gran och tall
37. Kan vara vass
38. Handlingskraft
40. Adverb
43. Årsbok
44. Fångstredskap
45. Karl-Alfred
46. Böjlig ribba
47. Bogen
49. Tillverkade Kvast-Lisa
51. Utplåna
52. .... och till
53. Annat ord för och
54. Resande i korta varor
56. Fröken eller fru
58. Står bak på vissa lastbilar
59. Inte vår
60. Diftong
61. Så gammal var Almqvist vid sin trolovning
62. Frätande
63. Någonstans i Alperna

Lodrätt

1. Liten dal
2. Ny teknik
3. Slår lärkan
4. Hafs och slarv
5. Kan vinterdag vara
6. Vecko-Revyn
7. Kunganamn - k
8. Forntida storbondegård på Island
9. Almqvists genombrottsverk
10. Sveriges första kriminalroman
12. Längdmått
16. Greker
17. Berömd konstnär
18. Mårddjur
20. Hit for Almqvist aldrig
25. Söker maka sägs det
26. Finns hos idisslare
27. Lätt som en plätt
31. Snurrig
32. Försvinner
33. Lär husarer ha varit
37. Eva
39. Sitter bak
41. Spannen
42. Antika mynt
45. Mölla
48. Röner
50. Palindromman
51. Solgud
54. Finns på lott
55. Himlakropp
57. Bordsbön

Almqvistkorsord 2016

Konstruktör: Inga-Lisa Gustafsson

Lösningen insändes senast 15 mars till:

Hembygden, Box 40

194 21 Upplands Väsby

Märk kuvertet ”ALMQVISTKORSORD 2016

Vinnare julkorsord - 2015

Torbjörn Brolin

Ann-Marie Robertsson

Karin Nordgren

Lösning till korsord 4 2015

Hyr lokal med atmosfär

Upplands Väsby Hembygdsgöreling erbjuder Nedre Runbys LADUGÅRD till konferenser, årsmöten, kurser, minnesstunder och liknande.

Hysesansvarig ska vara lägst 30 år

LADUGÅRDEN, som ligger på bekvämt avstånd från Upplands Väsby pendeltågsstation, är en handikappvänlig lokal med plats för upp till 50 personer. Tillgång till kök med utrustning för enklare tillagning av förtäring.

Diskmaskin finns ej!

Det finns en stor parkeringsplats i anslutning till pendeltågsstationen på gångavstånd till ladugården.

Buss 562 går från pendeltågsstationens västra sida med hållplats 150 meter från ladugården.

Uthyrning

Ingegerd Peterson :

e-post: ingegerd.g.peterson@gmail.com

Adressändringar

Det är viktigt att lämna adressändring för att erhålla alla nummer av vårt medlemsblad.

Varje exemplar av medlemsbladet som kommer i retur och får skickas ut ytterligare en gång med rätt adress, belastar förelingen med extra portokostnader, varför vi, som vi tidigare påtalat, inte gör några ytterligare utskick.

Givetvis finns tidningen att hämta på Hembygdsgården till exempel vid de arrangemang som hålls på Hembygdsgården.

Efterlysning

Hembygdsföreningen förbereder en utställning av föremål som tillverkats vid företag i Upplands Väsby

Hembygdsföreningen efterlyser därför nu föremål från Väsby Bleckemalagfabrik AB även kallad "*Bleckis*"
Föremålen ska ha tillverkats eller används som verktyg vid tillverkningen på företaget.

Kontakta Gunilla André på telefon 08 590 33834

Gör som Sigge.
Bli medlem i hembygdsföreningen

Upplands Väsby Hembygdsköförening

BLI MEDLEM
Deltum

Box 40 194 21 Upplands Väsby

.....

Person 1

Förnamn	[Förnamn]	Födelsår	[Födelsår]
Adress			
Postnummer	[Postadress]		
Telefon	[Mobil]		
E-mailadress			

Person 2 (samregistrerad)

Förnamn	[Förnamn (om annat än ovanstående)]	Födelsår	[Födelsår]
---------	-------------------------------------	----------	------------

YRKESERFARENHET/INTRESSEN

Förärlst sådant som du bedömler kan vara av intresse inom föreningens verksamhetsområdet.	
---	--

En film med Kewe Glemne – ”Väsbyhem – alltid steget före”

Söndagen den 14 februari 2016 kl 13.00 visas i ladugården på Hembygdsgården en film om Kewe Glemne och Väsbyhems utveckling under 1960-70 och 80-talen.

I samband med Väsby's första stadsbyggnadsdag 2007 i Medborgarhuset lanserades tanken att 2015 uppmärksamma att det då är 30 år sedan den mycket omtalade och för Upplands Väsby så betydelsefulla bostadsmässan Bo 85 ägde rum.

Kunde inte kommunen bekosta en film om bakgrunden till varför Upplands Väsby blev platsen för Sveriges första moderna bostadsmässa? Förslaget mottogs positivt och den bäst lämpande personen att berätta den historien var Väsbyhems dåvarande vd Kewe Glemne som ledde företaget under 30 år.

Kewe hade lämnat Upplands Väsby 1991, flyttat till Kalmar och var nu över 80 år gammal. Jag ville sätta Kewe framför en

kamera och låta honom berätta sin historia om Väsbyhem och Väsby's utveckling under 2010 återvände Kewe till Väsby för första gången på många år och jag samtalade med honom i tre dagar medan kameran rullade. Vi använde en intervju-teknik som bygger på det egna berättandet utan kommentarer eller frågor från under-tecknad i själva filmen.

Den här filmen är en berättelse om en man och ett bolag. Det är en partsinlägga. Det är Kewes egen berättelse. Men det är också en film om framtidstro, att anta utmaningar och sätta människan i fokus. En film om att våga sticka ut och vara en föregångare inom bostadsbyggande och samhällsskapande.

Roland Storm

Upplands Väsby Hembygdsförening

STYRELSE 2015- 2016

Kjerstin Björkman, ordförande
Klas Lundkvist, vice ordförande
Gun-Britt Welander, kassör
Barbro Fredriksson, sekreterare
Inger Nyström, ledamot
Ingegerd Peterson, ledamot
Susanne Bergman, ledamot
Kurt Norlin, ledamot

Telefon

590 320 82
508 317 12
590 843 19
590 339 86
0704390748
590 347 76
590 858 84
590 338 38

ERSÄTTARE

Berit Östman
Gunilla André
Kjell Ehrnholm
Ulla Ekengren

590 820 46
590 338 34
590 343 62
076 309 15 32

MEDLEMSBLADET HEMBYGDEN

Inga Lisa Gustafsson

590 336 42

REVISORER

Ordinarie

Ove Gustafsson
Mats Lejdeby

Ersättare

Anette Ernholm
Börje Thörn

VALBEREDNING

Roland Storm, sammankallande
Leif Berglund

070 7292760

———— Besök oss också på: www.hembygd.se/upplands-vasby ————

Box 40, 194 21
Upplands Väsby

Besöksadress
Hagvägen 2/Pukslagargatan

E-post

info.uvhbf@gmail.com

Plusgirokonto

29 81 91-8
Årsavgift (2016)
150 :-